

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Dity Řepkové (soudkyně zpravodajky) a soudců Tomáše Langáška a Jana Wintra o ústavní stížnosti stěžovatele **A. A. (jedná se o pseudonym)**, právně zastoupeného JUDr. Michaelem Švarcem, DiS., advokátem, sídlem Koterovská 633/29, Plzeň, proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 4. února 2026 č. j. 61 Co 259/2025-779, a rozsudku Okresního soudu Plzeň-město ze dne 4. září 2025 č. j. 24 Nc 3601/2024-474, za účasti **Krajského soudu v Plzni a Okresního soudu Plzeň-město** jako účastníků řízení a **B. B. (jedná se o pseudonym)**, a **nezletilé C. C. (jedná se o pseudonym)** jako vedlejších účastnic řízení, takto:

I. Ústavní stížnost se v části směřující proti výrokům III – V rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 4. února 2026 č. j. 61 Co 259/2025-779, zamítá.

II. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Vymezení věci a shrnutí dosavadního průběhu řízení

1. Stěžovatel se ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi došlo k porušení jeho práv chráněných čl. 4 odst. 4, čl. 10 odst. 2 čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a dále k porušení čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

2. V posuzované věci rozhodovaly obecné soudy o úpravě poměrů nezletilé na dobu před a po rozvodu rodičů, o stanovení dohledu a o nařízení ústavní výchovy. Stěžovatel je otcem nezletilé, vedlejší účastnice B. B. je matkou nezletilé. Okresní soud Plzeň-město (dále jen „okresní soud“) rozsudkem ze dne 4. 9. 2025 č. j. 24 Nc 3601/2024-474, zamítl návrh matky na úpravu výchovy a výživy nezletilé na dobu před a po rozvodu (výrok I), nařídil u nezletilé ústavní výchovu na dobu jednoho roku (výrok II), neurčil výživné rodičům (výrok III), rozhodl o styku matky a stěžovatele s nezletilou (výroky IV a V) a nařídil rodičům povinnost zdržet se neosobního kontaktu s nezletilou (výrok VI) a dále nařídil společnou terapii matky a nezletilé (výrok VII) a stěžovateli povinnost podrobit se psychoterapii (výrok VIII). Dalšími výroky pak bylo zastaveno řízení o stanovení dohledu nad výchovou nezletilé (výrok IX), vyloučení k samostatnému projednání návrh na svěřeni nezletilé do péče D. D. (jedná se o pseudonym) (výrok X) a rozhodnuto o nákladech řízení (výroky XI – XII).

3. Rozsudkem Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“) ze dne 4. 2. 2026 č. j. 61 Co 259/2025-779, bylo odmítnuto odvolání stěžovatele proti výroku X rozsudku okresního soudu (výrok I) a zrušen rozsudek okresního soudu ve výrocích I, II, VII a VIII (a dále v závislém výroku XI ve spojení s doplňujícím usnesením okresního soudu ze dne 10. 10. 2025 č. j.

24 Nc 3601/2024-492, a v závislém výroku XII) a věc v tomto rozsahu vrácena okresnímu soudu k dalšímu řízení (výrok II). Krajský soud dále změnil rozsudek okresního soudu ve výroku II tak, že změnil místo, kde bude vykonávána ústavní výchova nezletilé (výrok III). Kromě toho změnil krajský soud také výroky IV a V, tedy úpravu styku stěžovatele a matky s nezletilou (výrok IV). Ve zbylých výrocích byl rozsudek okresního soudu potvrzen (výrok V).

II.

Argumentace stěžovatele a vyjádření k ústavní stížnosti

4. Stěžovatel spatřuje v rozhodnutích obecných soudů nedostatky ústavněprávní úrovně, a to v konkrétně absenci podmínek pro nařízení ústavní výchovy nezletilé stejně jako v nepřiměřenosti podmínek a rozsahu styku s nezletilou. Stěžovatel uvádí, že určení jednoho setkání týdně v délce jedné hodiny nemůže v žádném případě plnohodnotně nahradit běžný kontakt mezi rodičem a dítětem. Ohledně ústavní výchovy upozorňuje, že jde o krajní opatření, které lze použít jen za splnění přísných zákonných podmínek, ty v nynějším případě naplněny nebyly. Obecné soudy nezkoumaly dostatečně, zda bylo skutečně nutné přistoupit k takto extrémnímu opatření. Nevzaly ani v potaz svěřením nezletilé do péče jiné osoby, přičemž takové opatření má vždy přednost před ústavní výchovou. Zásah soudů byl zcela nepřiměřený, obecné soudy nepřihlíděly k zásadní skutečnosti, že nezletilá měla funkční vztah se stěžovatelem a že její pobyty u něj byly stabilní a bezproblémové. Postup soudů je dle stěžovatele v rozporu s nejlepším zájmem nezletilé, který nebyl řádně posouzen, nýbrž byl nahrazen formalizovaným přístupem zaměřeným primárně na řešení konfliktu mezi rodiči. Nebyl stanoven žádný konkrétní plán návratu nezletilé do rodinného prostředí a není zřejmé, jaký konkrétní výsledek má být během doby ústavní výchovy dosažen. Odvolací soud pak závěr soudu prvního stupně toliko přejal, aniž by se řádně vypořádal s odvolacími námitkami stěžovatele. Takový postup činí napadené rozsudky nepřezkoumatelnými. Stěžovatel dále odkazuje na nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 412/22 a tvrdí, že tam řešená situace se shoduje s věcí stěžovatele, i nyní totiž kupříkladu nebyly dostatečně vzaty do úvahy názory nezletilé, a to s odkazem, že je ovlivněna stěžovatelem.

5. Okresní soud ve svém vyjádření shrnul dosavadní průběh řízení a k samotnému rozhodnutí uvedl, že lze přisvědčit stěžovateli, že umístění dítěte do ústavní péče je krajním řešením. Okresní soud byl při rozhodování však veden základním právem dítěte na péči obou rodičů. Dobu jednoho roku soud stanovil s výhledem toho, že se podaří za pomoci psychoterapeutické péče narovnat vztahy matky s nezletilou, a pak může být rozhodováno o péči rodičů o nezletilou, aby bylo respektováno její právo na péči obou rodičů.

6. Krajský soud uvedl, že si je vědom, že nařízení ústavní výchovy nezletilého dítěte za situace, kdy dítě chce být v péči rodiče, který zároveň o dítě chce pečovat, je zcela výjimečným řešením rodičovského konfliktu, ale krajský soud je přesvědčen, že pro takové řešení byly splněny podmínky a jde o řešení činěné v zájmu nezletilé. Je nepochybné, že nezletilá je obětí rodičovského konfliktu, nicméně v řízení dle názoru krajského soudu bylo spolehlivě prokázáno, že současný negativní vztah nezletilé k matce nemá objektivní základ. Matka se nedopustila vůči nezletilé žádného nevhodného jednání, které by mohlo vysvětlit zarytý odpor nezletilé k ní, ten je jednoznačně důsledkem výchovného vlivu stěžovatele, jehož názory nezletilá nekriticky přejímá. Zároveň vzhledem ke svému věku i skutečnosti, že je obětí rodičovského konfliktu, není schopna vzájemný vztah rodičů i vztah rodičů k ní objektivně posoudit. Logicky tak nemůže ani vyhodnotit, že stěžovatel fakticky nejedná v jejím zájmu, ale jedná ve svém zájmu a nezletilou tím ve svém konfliktu s matkou zneužívá. Nařízení ústavní výchovy je tak pokusem o nápravu vztahu matky a nezletilé. V nejlepším zájmu nezletilé je, aby o ni pečovali oba rodiče a dosažení tohoto cíle s ohledem na aktuální závislost nezletilé na stěžovateli není možné jinými, méně závažnými

opatřeními. Poukazoval-li stěžovatel na skutečnost, že nezletilá se na základě předběžné úpravy nachází v ústavní péči již od konce roku 2024 a v mezidobí došlo k dalšímu zhoršení vztahu matky a dcery, tak v řízení bylo prokázáno, že tato gradace negativní vztahu nezletilé k matce je důsledkem stěžovatelova vlivu. Proto krajský soud shledal za potřebné i v době ústavní výchovy omezit styk stěžovatele s nezletilou, aby negativní vliv stěžovatele na nezletilou byl maximálně omezen.

7. Matka nezletilé souhlasí s napadenými rozhodnutími. Je si vědoma mimořádné závažnosti výchovy ústavní formou i omezení rodičovského styku; právě proto považuje za podstatné, že k těmto opatřením soudy přistoupily až na základě rozsáhlého a podrobného dokazování a výsledků dlouhodobého pozorování ze strany odborných pracovníků Dětského diagnostického ústavu (dále jen „DDÚ“) v X. a v současnosti pracovníků dětského domova. Matka zdůrazňuje svůj názor, že to byl stěžovatel, kdo svým dlouhodobým působením způsobil a dále prohluboval negativní postoj nezletilé k ní. Není pravdou tvrzení prezentované stěžovatelem, že matka sama způsobila svým jednáním a chováním negativní postoj nezletilé vůči ní. Podle matky stěžovatel redukuje skutkovou situaci na rodičovský konflikt a tvrdí, že „pouhá“ manipulace dítěte nemůže ospravedlnit probíhající ústavní výchovu nezletilé. Tato argumentace ale pomíjí intenzitu, délku a konkrétní dopady jeho jednání (a dle matky dosvědčuje absenci náhledu stěžovatele na jeho chování vůči nezletilé). Obecné soudy nezaložily svá rozhodnutí na morálním odsudku rodičovského konfliktu, nýbrž na prokázaném ohrožení psychosociálního vývoje nezletilé. Dlouhodobé narušení schopnosti dítěte vytvářet si vlastní vztah k oběma rodičům je zásahem do jeho duševního a sociálního vývoje. V dané věci není podstatné, že nezletilá nebyla fyzicky zanedbávána nebo materiálně strádající. § 971 občanského zákoníku chrání rovněž její duševní stav a řádný psychosociální vývoj. Není pravdivé tvrzení stěžovatele, že soudy bez dalšího přistoupily přímo k ústavní výchově nezletilé. Tě předcházely opakované pokusy o řádné rodinné uspořádání, zásahy OSPOD do vztahu rodičů vůči nezletilé, byla jí doporučována i zajišťována zdravotnická i psychologická péče. Byly vedeny pokusy o dočasné umístění, probíhaly regulované kontakty nejprve s oběma rodiči, pak již jen se stěžovatelem apod. Byla zvažována péče jiné osoby blízké i pěstounská péče. Umístění nezletilé k sestře stěžovatele nemohlo vytvořit neutrální prostředí, protože se do její domácnosti nastěhoval stěžovatel. Návrh učitelky D. D. byl vyloučen k samostatnému projednání, jako vhodnou pěstounskou osobu ji však vyloučil stěžovatel. Odvolací soud navíc změnil typ zařízení výkonu ústavní výchovy, a to z diagnostického ústavu na dětský domov rodinného typu v Y., umožnil zachování waldorfského vzdělávání v Z., a ponechal oběma rodičům právo na pravidelný asistovaný osobní kontakt. Bohužel je realizován pouze se stěžovatelem, který navíc v průběhu doby nejméně při dvou příležitostech porušil zákaz osobního styku bez přítomnosti zaměstnanců dětského domova. Takové řešení zajištění péče o nezletilou není represivní sankcí, ale dočasným ochranným a terapeutickým rámcem, který má nezletilé umožnit stabilizaci a postupnou obnovu zdravých autonomních vztahů k oběma rodičům. Rozhodující bylo, zda stěžovatel dokáže respektovat právo nezletilé na vztah k oběma rodičům, chránit ji před partnerským konfliktem a probíhajícím soudním řízením (s jehož obsahem ji pravidelně seznamoval a seznamuje i nadále) a podporovat její samostatné, vývojově přiměřené vytváření názoru nejen na matku, ale i polorodé sourozence a další osoby blízké. Právě v těchto oblastech znalci a DDÚ identifikovali závažný deficit, dlouhodobé negativní působení stěžovatele na nezletilou a absenci odpovídajícího náhledu. Matka netvrdí, že by stěžovatel byl obecně a navždy nezpůsobilý k rodičovství. Tvrdí však, že v rozhodné době nebyl a z jejího pohledu dosud rozhodně není vhodným vychovatelem a pečovatelem pro výlučnou ani střídavou péči o nezletilou, neboť jeho osobnostní rysy se v konkrétním vztahu k dceři projevovaly způsobem, který poškozoval její psychosociální vývoj a její vztah k matce. Navíc nařízení ústavní výchovy po jeden rok nelze vykládat jako rozhodnutí vedoucí k závěru, že nezletilá musí bez ohledu na další vývoj po celou tuto dobu setrvat mimo rodinnou péči. Podle zákonné úpravy soud nejméně jednou za šest měsíců přezkoumává, zda důvody ústavní výchovy nadále trvají a zda není možné zajistit

náhradní rodinnou péčí. Rozhodnutí soudů obou stupňů tak obsahuje časově omezený maximální rámec, nikoli nepřezkoumatelný a nezměnitelný trest. Matka nezletilé v žádném případě neusiluje o „potrestání stěžovatele“ ani o jeho trvalé odstranění ze života nezletilé. Jejím cílem je, aby si nezletilá mohla znovu vytvořit bezpečný, autentický a na rodičovském konfliktu nezávislý vztah k oběma rodičům. Napadené rozsudky soudů obou stupňů sledují legitimní a ústavně významný cíl ochrany duševního zdraví, psychosociálního vývoje a práva nezletilé na zachování vztahu k oběma rodičům a jsou založeny na rozsáhlém dokazování. Ústavní stížnost proti tomu staví vlastní osobní interpretaci jednotlivých důkazů stěžovatelem, zpochybňuje odborné závěry znalců bez jiného rovnocenného odborného podkladu a požaduje, aby silná citová vazba nezletilé ke stěžovateli byla považována za rozhodující bez ohledu na její patologické rysy a dopady na vztah dítěte k matce. Takový požadavek stěžovatele nemá zajisté ústavněprávní oporu.

8. Vyjádření okresního a krajského soudu a matky nezletilé zaslal Ústavní soud stěžovateli k replice. V té stěžovatel sdělil, že obecné soudy dostatečně nevysvětlují, proč mělo být v nejlepším zájmu nezletilé její dlouhodobé odloučení od rodinného prostředí, spojené se zásadním omezením kontaktu s otcem, namísto využití méně invazivních opatření. Stěžovatel uvádí, že i kdyby bylo pro účely argumentace přijato, že nezletilou určitým způsobem negativně ovlivňuje či manipuluje, neznamená to bez dalšího, že ústavní výchova představuje pro nezletilou příznivější řešení. I péče rodiče zatížená určitými riziky může být pro dítě méně škodlivá než jeho dlouhodobé odloučení od rodiny a umístění do ústavního prostředí. V projednávané věci přitom nezletilá má k otci mimořádně silnou citovou vazbu, přeje si s ním žít a otec je schopen zajistit její každodenní péči. Stěžovatel je přesvědčen, že jeho případné negativní působení bylo možné omezit mírnějšími prostředky, které by současně směřovaly k nápravě vztahu nezletilé s matkou, a že takové řešení by pro nezletilou bylo vhodnější než její odloučení od rodiny. Dále stěžovatel upozorňuje, že jeho kontakt s nezletilou je nyní dlouhodobě omezen na jednu asistovanou hodinu týdně a neosobní kontakt je zakázán, přesto se postoj nezletilé k matce nezměnil. Za podstatné stěžovatel považuje také to, že krajský soud rozhodoval až po více než roce od umístění nezletilé do ústavní péče. V té době již mohl hodnotit skutečné výsledky zvoleného opatření, přičemž jak i sám připouští, tyto opatření nedosahovaly zamyšlených výsledků, a naopak způsobovaly psychické problémy nezletilé. Není zřejmé, proč by se měl stav nezletilé během zbývajících doby ústavní výchovy zásadně měnit. Buď bude nezletilá po více než dvou letech ústavní péče vrácena do péče rodičů, aniž by byl deklarovaný důvod jejího umístění do ústavu odstraněn, čímž se zpětně zpochybňuje smysl takto dlouhého zásahu, anebo bude ústavní výchova opakovaně prodlužována. Dle názoru stěžovatele argumentace obecných soudů postrádá logického závěru. Odmítání matky je považováno za důkaz manipulace otcem, s odkazem na tuto manipulaci je přání nezletilé být s otcem označeno za nerelevantní, následně je nezletilá od otce oddělena za účelem obnovení vztahu s matkou, avšak ani při dlouhodobém omezení otcova vlivu se tento vztah nelepší. Stěžovatel je proto přesvědčen, že nezbytnost ústavní výchovy ani proporционаlnost mimořádně intenzivního zásahu do rodinného života nezletilé a stěžovatele nebyly dostatečně prokázány.

9. Ústavní soud se taktéž obrátil na Úřad městského obvodu W., Odbor sociálních služeb a matriky (dále jen „OSPOD“) s žádostí o vyjádření k aktuální situaci nezletilé. OSPOD sdělil, že aktuálně se nezletilá dle svého přání stýká pouze se stěžovatelem, k matce má nadále odmítavý postoj. Matka tento postoj respektuje, informuje se o stavu nezletilé prostřednictvím dětského domova a pokouší se nezletilé předávat dárky, které nezletilá ovšem odmítá. Mimo OSPOD byly ze strany školského zařízení, a především dětského domova opakovaně zaznamenány situace, kdy byly stěžovatelem hledány způsoby k častějšímu kontaktu s nezletilou, než je rozhodnuto soudem. Nezletilá je poskytována dle potřeby podpora ze strany dětské psychiatričky a dětské psychoterapeutky a speciální pedagožky. V návaznosti na svolanou případovou konferenci ze dne 14. 5. 2026 je jednáno o poskytování odborné podpory i rodičům nezletilé, a to společné terapie. Stěžovatel svým

přístupem neprokazuje opravdový zájem na řešení situace. Nemá nadále náhled na potřebu nezletilé pobývat v neutrálním prostředí a zároveň motivovat nezletilou v přijímání matky. Stejně tak nemá náhled na působení na nezletilou, kterou v negativních postojích vůči matce utvrzuje v rámci asistovaných kontaktů. OSPOD nabízel stěžovateli v květnu 2026 možnost osobního jednání na Úřadu městského obvodu W. Dosud však nebylo na nabídku reagováno. K žádné změně od rozhodnutí krajského soudu zatím nedošlo. OSPOD aktivně sleduje poměry nezletilé. OSPOD zároveň sdělil, že dle jeho názoru bylo soudy rozhodováno v souladu s nejlepším zájmem nezletilé a konstatoval, že primárním hlediskem při rozhodování ve věcech nezletilých dětí musí být i ochrana před nežádoucím ovlivňováním.

III.

Podmínky řízení před Ústavním soudem

10. Dříve než lze přistoupit k věcnému posouzení ústavní stížnosti, je třeba zkoumat, zda jsou k jejímu projednání splněny podmínky stanovené zákonem o Ústavním soudu. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla napadená rozhodnutí vydána, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

11. Dále se Ústavní soud zabýval přípustností stížnosti. Podle § 75 odst. 1 ve spojení s § 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu je ústavní stížnost nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje (vyjma návrhu na obnovu řízení). Ústavní stížnost je založena na zásadě její subsidiarity k jiným zákonným procesním prostředkům. To znamená, že ústavní stížnost je třeba pojímat jako krajní prostředek k ochraně práva, který nastupuje teprve tehdy, není-li možná náprava postupy před jinými orgány veřejné moci, tedy pokud byly vyčerpány všechny zákonné procesní prostředky obrany.

12. V posuzované věci krajský soud výrokem II napadeného rozsudku rozhodl tak, že ve výrocích I, II, VII a VIII (a dále v závislém výroku XI a v závislém výroku XII) zrušil rozsudek okresního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Pokud jde o dané výroky, řízení nebylo dosud skončeno, a tudíž nedošlo k vyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práv stěžovatele. V tomto rozsahu je proto ústavní stížnost nepřipustná.

13. Pokud jde o výrok X rozsudku okresního soudu, krajský soud výrokem I napadeného rozsudku odvolání stěžovatele proti němu odmítl jako nepřipustné, neboť šlo o výrok, kterým se upravuje vedení řízení. Pokud tedy chtěl stěžovatel výrok X rozsudku okresního soudu napadat ústavní stížností, měl tak učinit ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozsudku okresního soudu, neboť v té chvíli již neměl k dispozici žádný jiný prostředek k ochraně svých práv. Nyní je nutno konstatovat, že ústavní stížnost proti výroku X rozsudku okresního soudu byla podána opožděně (okresní soud rozhodl dne 4. 9. 2025 a ústavní stížnost byla podána dne 17. 4. 2026). Pokud jde o výrok I rozsudku krajského soudu, jímž bylo odmítnuto odvolání stěžovatele, proti tomuto výroku bylo možno podat žalobu pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 občanského soudního řádu, což stěžovatel neučinil. Ústavní stížnost je v tomto rozsahu proto nepřipustná pro nevyčerpání opravných prostředků.

14. Ve zbytku (tedy ve vztahu k výrokům III – V rozsudku krajského soudu) je ústavní stížnost přípustná.

IV.

Posouzení věci Ústavním soudem

15. Z ústavní stížnosti je patrné, že ačkoli jí stěžovatel napadá rozsudky okresního a krajského soudu v jejich celku, konkrétní námitky míří výhradně do výroků, kterými bylo rozhodnuto o ústavní výchově nezletilé a o styku stěžovatele a matky nezletilé s nezletilou.

16. Již v nálezu ze dne 9. 4. 1997 sp. zn. Pl. ÚS 31/96 je uvedeno, že „ústavní výchova představuje výchovné opatření, které má vytvořit co nejvýhodnější podmínky pro výchovu nezletilého dítěte a je především výchovným, nikoliv represivním opatřením.“ Kromě toho Ústavní soud v minulosti judikoval, a stěžovatel nyní správně podotýká, že ústavní výchova představuje (zcela v souladu s dikcí čl. 20 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte) poslední možné řešení (*ultima ratio*). Soudy musí zvažovat, zda neexistuje jiná alternativa, např. svěřením do péče fyzické osoby, ale přiměřeně věku může být takovou alternativou i samostatný život dítěte (se souhlasem rodičů), péče vzdálenější rodiny i jiných dětí blízkých osob, přičemž existenci těchto možností je třeba zjišťovat primárně od nezletilého a orgánu sociálně-právní ochrany dětí (nález ze dne 1. 11. 2023 sp. zn. II. ÚS 2225/23 a ze dne 12. 3. 2025 sp. zn. I. ÚS 2891/24).

17. Nařízením ústavní výchovy vždy dochází k zásahu do některých základních práv dítěte, jmenovitě do jeho osobní svobody, chráněné čl. 8 Listiny. Nejde však o sankci v režimu trestního práva, jejímž cílem by bylo omezení jeho osobní svobody samo o sobě (a nelze s ní proto trestní sankci v podobě trestního či ochranného opatření srovnávat), nýbrž o opatření, jehož účelem je – navzdory subjektivnímu prožívání ze strany dítěte či rodiče – především ochrana dítěte a vytvoření bezpečného prostředí pro jeho výchovu a jeho tělesný, rozumový či duševní stav, jehož vývoj by byl jinak vážně ohrožen, resp. narušen.

18. V případě nařízení ústavní výchovy dochází obvykle také k faktickému rozdělení rodiny a jedná se o velmi závažný zásah do práva na ochranu rodinného života ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny. V řízení o umístění nezletilého člověka do ústavní výchovy je proto třeba provést úvahu o vyvažování ve vzájemné kolizi stojících práv a svobod a vyhodnotit, jaké rozhodnutí bude představovat realizaci jejího nejlepšího zájmu. Ten je ostatně primárním hlediskem při každém soudním rozhodování týkajícím se dítěte (čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte; nález ze dne 12. 3. 2025 sp. zn. I. ÚS 2891/24). Takové rozhodnutí se musí opírat o dostatečně pádné argumenty motivované zájmem dítěte (nálezy ze dne 10. 10. 2007 sp. zn. II. ÚS 838/07, ze dne 13. 7. 2011 sp. zn. III. ÚS 3363/10), musí sledovat legitimní cíl a být nezbytné v demokratické společnosti, musí tedy představovat přiměřený zásah do základních práv nezletilého. Pouze v případě, že v konkrétní situaci převáží zájem nezletilého na ochraně jeho života, zdraví a normálního vývoje před jeho osobní svobodou a právem na soukromý život, může takový postup být ústavně souladný. Pokud pak obecný soud dospěje k závěru, že není možné pro nezletilého nalézt jinou alternativu než umístění do ústavní výchovy, musí takový postup řádně odůvodnit (nález ze dne 12. 3. 2025 sp. zn. I. ÚS 2891/24).

19. Ve vztahu k posuzované věci Ústavní soud dospěl k závěru, že souhlasí s obecnými soudy, dle kterých na základě všech dostupných skutečností a při zvážení vztahu nezletilé se stěžovatelem (otcem) a matkou, nebylo aktuálně v nejlepším zájmu nezletilé její svěřením do péče stěžovatele, ani její svěřením do péče matky, nýbrž umístěním do neutrálního prostředí – ústavní výchovy. Dle názoru Ústavního soudu si obecné soudy byly vědomy, že svěřením nezletilé do ústavní výchovy je silným zásahem do soukromého a rodinného života nezletilé i jejích rodičů, a že je třeba v takovýchto případech důsledně zvažovat konkurující zájmy. Touto optikou k posuzované věci přistupovaly.

20. Obecné soudy dospěly k rozhodnutí umístit nezletilou do neutrálního prostředí, tedy ústavní výchovy na základě toho, že jednak bylo v řízení prokázáno, že se u nezletilé ve vztahu k matce

objevuje nástup syndromu zavrženého rodiče (viz např. bod 18. rozsudku okresního soudu: „*aktuálně vztah matky a dcery je velmi konfliktní, dcera si matku zablokovala v telefonu, nejsou v osobním, ani telefonickém kontaktu*“). Dle obecných soudů bylo dále jednoznačně prokázáno, že stěžovatel nezletilou manipuluje, ovlivňuje proti matce a dlouhodobě u nezletilé vytváří svým chováním negativní náhled na matku. Obecné soudy také upozornily na skutečnost, že stěžovatel se koncem dubna 2024 2x pokusil o sebevraždu. Ve vztahu k těmto incidentům okresní soud uvedl, že nemohl riskovat, že nezletilá bude ohrožena péčí stěžovatele. Krajský soud pak k negativnímu ovlivňování nezletilé ze strany stěžovatele dodal např. skutečnost, že po zatímním umístění nezletilé v DDÚ v X. docházelo ke styku matky s nezletilou, ale následně docházelo jen ke zhoršování vztahu mezi nezletilou a matkou, přičemž právě v tomto období se nezletilá kontaktovala pouze se stěžovatelem. O manipulaci stěžovatele s nezletilou svědčily i změny jejích postojů k dalším blízkým osobám, například ke starší polorodé sestře, jak vysvětluje krajský soud v bodě 42. napadeného rozsudku.

21. Kromě toho Ústavní soud dále ze spisového materiálu z průběžné etopedické zprávy zjistil, že je zřejmé, že nezletilá od stěžovatele intenzivně přejímá názory, nebo že v průběhu řízení bylo doporučováno umístění nezletilé do prostředí, kde bude co možná nejvíce vzdálena vzájemnému intenzivnímu konfliktu rodičů, přičemž pobyt u matky nezletilá odmítá a svěřením do péče stěžovatele „*je vysoce rizikové*“. Jako nejvhodnější řešení tak bylo uvedeno svěřením nezletilé do ústavní péče. Dále např. ze závěrečné diagnostické zprávy etopeda lze zjistit, že postoje nezletilé vůči matce se posunují k negaci a kritice, a to i přesto, že se s ní nezletilá nestýká. Nezletilou navštěvuje stěžovatel, který je programujícím rodičem, přičemž negativní postoje nezletilé směrem k matce jsou zpevněné a stále posilované. A uvést je možné i sdělení zástupkyně OSPOD, která při jednání krajského soudu dne 4. 2. 2026 navrhla potvrdit rozhodnutí okresního soudu, pokud jde o ústavní výchovu, protože jde o závěr správný s ohledem na závěry znaleckého posudku, diagnostické zprávy DDÚ v X. i závěry případových konferencí. Ze samotného znaleckého posudku, který zadal vypracovat okresní soud, pak plyne, že u stěžovatele je patrné závažné a dlouhodobé negativní ovlivňování postojů nezletilé k matce, na které stěžovatel nemá odpovídající náhled. Lepší výchovné předpoklady má matka, ale s ohledem na výrazné zatížení stresem, který negativně ovlivňuje její emoční prožívání, jsou tyto dočasně sníženy. Stěžovatel s ohledem na svoji osobnost má rovněž snížené výchovné kompetence. V celkovém dopadu to znamená negativní ovlivnění psychosociálního vývoje nezletilé. Znalci nedoporučili svěřením nezletilé do střídavé péče rodičů ani do výlučné péče jednoho z nich. Na místě je umístění nezletilé do neutrálního prostředí se zajištěním styku obou rodičů.

22. Ze spisového materiálu a vyjádření odborníků v různých fázích celého řízení je dle Ústavního soudu zřejmé, že svěřením nezletilé do ústavní výchovy bylo za dané situace ještě přiměřeným zásahem do jejích základních práv, resp. do základních práv stěžovatele. V této konkrétní situaci bylo totiž na místě dospět k závěru, že zájem na normálním vývoji nezletilé převážil v době přijetí napadených rozhodnutí nad jinými v kolizi stojícími právy – ať nezletilé či stěžovatele. Jak Ústavní soud seznal ze spisového materiálu a jak obecné soudy vyjádřily v napadených rozhodnutích, ústavní výchova nezletilé má v posuzované věci jako poslední krajní prostředek „šanci“ vytvořit podmínky pro její výchovu v rodinném prostředí, na které má právo. Vliv stěžovatele na nezletilou byl na základě znaleckého posudku vyhodnocen jako natolik závažný, že je schopen negativně ovlivnit psychosociální vývoj nezletilé (a to např. i ve vztahu k matce). Za takové situace i při vědomí skutečnosti, že umístění dítěte do ústavní výchovy je nejkrajnějším možným řešením, bylo nutné rozhodnout tak, jak učinily obecné soudy. Vzhledem k tomu, že obecné soudy prokázaly, že pod vlivem stěžovatele nezletilá postupně odmítá jednotlivé členy rodiny (a jiné blízké osoby – např. učitelku, která nabízela možnost přechodného bydlení nezletilé v její domácnosti) a že její vztah s matkou se zhoršuje nikoli „samovolně“, nýbrž kvůli působení stěžovatele

na nezletilou, je nutno vzít do úvahy charakter takového jednání coby zlého zacházení s psychikou dítěte, resp. dítětem samotným. V tomto ohledu Ústavní soud upozorňuje také na skutečnost, že znalecký posudek komunikaci stěžovatele s nezletilou označil slovy „až s projevy koketerie“, což rovněž nesvědčí o zdravém způsobu komunikace mezi rodičem a dítětem.

23. Za takových okolností Ústavní soud nemůže souhlasit s tezí stěžovatele, že je v nejlepším zájmu nezletilé, aby o ni pečoval její rodič (tj. stěžovatel), neboť ústavní výchova je horší variantou. Vzhledem k výše popsanému vlivu stěžovatele na nezletilou bylo aktuálně v jejím nejlepším zájmu její umístění v neutrálním prostředí. Pokud jde o argumentaci stěžovatele, že jeho případné negativní působení bylo možné omezit mírnějšími prostředky, které by současně směřovaly k nápravě vztahu nezletilé s matkou, či že jeho kontakt s nezletilou je nyní dlouhodobě omezen na jednu asistovanou hodinu týdně a neosobní kontakt je zakázán, přesto se postoj nezletilé k matce nezměnil, tuto Ústavní soud považuje za manipulativní. Ve spisovém materiálu je opakovaně uvedeno, že stěžovatel byl v minulosti vyzván k tomu, aby svým působením na nezletilou přispěl ke zlepšení jejího vztahu s matkou (viz např. zápis z případové konference konané dne 5. 1. 2026), přičemž není zřejmé, že by stěžovatel v tomto směru učinil jakékoli kroky, či že by měl zájem takové kroky činit, jak potvrzuje také aktuální vyjádření OSPOD, které si Ústavní soud vyžádal. Nelze rovněž přijmout tvrzení stěžovatele, kterým zpochybňuje vliv ústavní výchovy na zlepšení vztahu mezi nezletilou a matkou. Stěžovatel totiž v průběhu ústavní výchovy na nezletilou prokazatelně dále negativně působí, čímž vztah nezletilé s matkou zhoršuje, a tím poškozuje i nezletilou, a kromě toho, jak Ústavní soud zjistil z vyjádření OSPOD, byly opakovaně zaznamenány situace, kdy byly stěžovatelem hledány způsoby k častějšímu kontaktu s nezletilou, než je rozhodnuto soudem.

24. Co se týče mírnější formy řešení situace, a sice do úvahy přicházejícího svěřením nezletilé do pěstounské péče jiné osoby než rodiče, i touto variantou se obecné soudy dostatečně zabývaly a snažily se ji realizovat. Jak plyne z rozsudku okresního soudu (bod 18.), bylo dohodnuto dočasné umístění nezletilé k tetě ze strany stěžovatele, ale stěžovatel se do domácnosti své sestry přistěhoval. Neutrální prostředí tak nebylo zachováno. S ohledem na prokázanou manipulaci nezletilé ze strany stěžovatele soudy neuvažovaly jako o přijatelném o návrhu stěžovatele na svěřením nezletilé do pěstounské péče jeho přítelkyně, neboť ani tam by se nejednalo o neutrální prostředí. Opatrovníkem vhodní pěstouni nebyli vytipováni. Na základě toho lze konstatovat, že mírnější varianta neutrálního prostředí spočívající v péči jiné blízké osoby nebyla v posuzovaném případě možná. Je přitom nutné podotknout, že k tomu značnou měrou přispěl právě stěžovatel.

25. Dále se Ústavní soud zabýval posouzením omezeného styku rodičů s nezletilou. Také tento krok byl motivován snahou o dosažení návratu nezletilé do rodinného prostředí. Jak vysvětlil krajský soud, s ohledem na prokázanou existenci syndromu zavrženého rodiče, jakož i prokázaného negativního ovlivňování vztahu nezletilé a její matky stěžovatelem, lze rozsah osobního asistovaného styku každého z rodičů jednou týdně po dobu 60 minut považovat za přiměřený a souladný s účelem, pro který byla nařízena ústavní výchova nezletilé. S tím se Ústavní soud ztotožňuje. Nadto je třeba upozornit, že krajský soud opětovně apeloval na stěžovatele, aby na nezletilou působil v rámci osobního asistovaného styku pozitivně, tzn. v tom smyslu, že nezletilé bude dávat najevo potřebu obnovení komunikace a styku s matkou. Pokud by došlo ke zlepšení situace, jak také upozornil krajský soud, může dojít ke zrušení ústavní péče kdykoliv, budou-li pro takové rozhodnutí splněny podmínky. Návrat nezletilé do rodinného prostředí měl a má tedy stěžovatel do značné míry i ve svých rukou. Jak ovšem již bylo řečeno, stěžovatel se dosud nerozhodl tímto způsobem na nezletilou působit.

26. Vzhledem k uvedenému souhlasí Ústavní soud s tím, že omezený styk rodičů s nezletilou a její umístění do ústavní výchovy byly v posuzované věci výchovným a posledním možným opatřením,

kteří může směřovat k obnovení nezletilou neohrožujících vztahů s oběma rodiči. Prokázané okolnosti posuzovaného případu jsou totiž aktuálně tak závažné, že je ohrožena výchova nezletilé, její duševní stav a řádný vývoj. Vzhledem k dopadům jednání stěžovatele na nezletilou jsou naplněny předpoklady aplikace § 971 občanského zákoníku, který představuje možné zákonné omezení základních práv na osobní svobodu podle čl. 8 Listiny a na rodičovskou výchovu a péči podle čl. 32 odst. 4 a 6 Listiny.

27. K obecným námitkám stěžovatele Ústavní soud konstatuje, že napadená rozhodnutí nelze považovat za formalistická či svévolná. Skutečnosti, ze kterých obecné soudy při rozhodování vycházely, byly spolehlivě prokázány do té míry, že si obecné soudy mohly vytvořit odpovídající obrázek o situaci nezletilé. Obecné soudy nechaly provést znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie, byl proveden výslech zástupců znaleckého ústavu, obecné soudy vycházely také ze zprávy MUDr. H., psychiatrické lékařky z nemocnice, kde stěžovatel nechal nezletilou hospitalizovat, dále zvážily tvrzení rodičů nezletilé i tvrzení samotné nezletilé (k tomuto blíže bod 24. rozsudku krajského soudu). Uvedenými (a dalšími provedenými) důkazy jsou podloženy veškeré závěry obecných soudů. Napadené rozsudky Ústavní soud považuje za pečlivě odůvodněné, a pokud jde o přístup obecných soudů, tento byl veden pouze nejlepším zájmem nezletilé a snahou vytvořit co nejpříznivější podmínky pro její další zdravý vývoj a optimální výchovné prostředí, nikoli přepjatým formalismem.

28. Současně si ovšem Ústavní soud uvědomuje upozornění OSPOD, že prognóza, pokud jde o zlepšení vztahu nezletilé a její matky se zatím nejeví být dobrá. V tomto ohledu budou obecné soudy v budoucnosti pochopitelně nuceny zvážit i plynutí času a dospívání nezletilé, a pokud by se postoj nezletilé nezměnil, může vést k takové úpravě péče o nezletilou, která se nyní nemusí jevit být v jejím nejlepším zájmu, bude však v souladu s jejím dlouhodobým a navzdory výchovnému působení projeveným přáním.

29. S ohledem na uvedené Ústavní soud ústavní stížnost ve vztahu k výrokům III – V rozsudku krajského soudu podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítl, ve vztahu k výrokům I a II rozsudku krajského soudu podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu odmítl ústavní stížnost jako nepřípustnou a ve vztahu k výroku X rozsudku okresního soudu podle § 43 odst. 1 písm. b) zákona o Ústavním soudu ji odmítl jako opožděnou.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 1. září 2026

Za správnost vyhotovení:
Alena Pelikánová

Dita Řepková v. r.
předsedkyně senátu

Odlišné stanovisko soudce Jana Wintra k nálezu sp. zn. I. ÚS 1029/26

Podle § 22 zákona o Ústavním soudu uplatňuji odlišné stanovisko k výroku i odůvodnění nálezu; mám za to, že ústavní stížnosti mělo být vyhověno. Vedou mne k tomu tyto důvody:

1. Dcera (dnes už dvanáctiletá) chce být u otce, otec chce dceru vychovávat, soudy ale dceru umístily, a to na dlouhou dobu jednoho roku (a ještě bez jasné vyhlídky na budoucí změnu), do ústavní výchovy. Ústavní výchova je přitom vázána na podmínky v § 971 odst. 1, větě první, občanského zákoníku: „*Jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může soud jako nezbytné opatření také nařídít ústavní výchovu.*“

2. Toto ustanovení je třeba ústavně konformně vykládat. Čl. 32 odst. 4 Listiny zní: „*Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*“ Zároveň dle čl. 4 odst. 4 Listiny musí být šetřena podstata a smysl takových omezení a tato nesmí být zneužita k jiným účelům, než pro které byla stanovena.

3. Oddělení rodičů a dětí je chápáno jako krajní možnost, píše se v řadě nálezů Ústavního soudu, včetně nálezu sp. zn. IV. ÚS 412/22, kterým argumentuje stěžovatel a s nímž se rozsudek krajského soudu vypořádává v bodě 36 jen formálně.

4. Komentář (Kornel/Šínová: Čl. 971, in: Melzer/Tégl a kol.: *Občanský zákoník. § 794–975. Velký komentář*. Svazek IV, Praha 2016, str. 1955) nachází v § 971 odst. 1 OZ tři alternativní podmínky:

- a) ohrožení výchovy nebo vývoje dítěte (jako příklady uvádí komentář nadměrné tolerování záškoláctví nebo užívání alkoholu či drog, dále zanedbávání fyzické nebo zdravotní péče o dítě či nedostatečnou výživu);
- b) narušení výchovy dítěte (jako příklady uvádí komentář závažné zanedbávání, týrání nebo zneužívání dítěte);
- c) rodiče nemohou zabezpečit výchovu dítěte (jako příklady uvádí komentář nemoc či dlouhodobou nepřítomnost rodiče).

5. Podle mého názoru žádná z těchto podmínek není splněna. Soudy řeší konflikt mezi rodiči umístěním dcery do ústavní výchovy, to ale není smyslem a účelem § 971 odst. 1 OZ, ale spíš zneužitím zákonného omezení práva rodičů na péči a výchovu dítěte, jakož i práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči (čl. 32 odst. 4 Listiny), k jiným účelům, než pro které byla stanovena, což čl. 4 odst. 4 Listiny zakazuje.

6. Závěr o otcově snížených (ne vyloučených) rodičovských kompetencích je opřen v podstatě jen o to, že negativně ovlivňuje vztah dcery k matce (body 34 a 38 rozsudku krajského soudu), což je sice velmi nežádoucí chování, ale umístění dcery na dlouhou dobu (jednoho roku) do ústavní výchovy se mi nejeví jako přiměřená reakce státu. Podle mého čtení čl. 32 odst. 4 Listiny a navazujícího § 971 odst. 1 OZ má péče a výchova rodiče, byť jednoho, přednost před náhradními formami péče o dítě, s úzce vymezenými zákonnými výjimkami (srov. i mé odlišné stanovisko k nálezu sp. zn. IV. ÚS 2884/22). Extenzivní výklad těchto zákonných výjimek považuji za projev nadměrného státního paternalismu, který má sice v naší zemi dlouhou tradici, ale jde proti smyslu čl. 32 odst. 4 Listiny, jenž „*jasně zakotvuje primát rodinných vztahů nad státní ingerencí do nich*“ (Šimáčeková: Čl. 32, in: Wagnerová/Šimáček/Langášek/Pospíšil a kol.: *Listina základních práv a svobod. Komentář*, 2. vydání, Praha 2023, str. 702).

7. Považuji dále za chybu, že krajský soud dceru sám nevyslechl (bod 24 rozsudku krajského soudu), což oslabuje jeho závěry o nejlepším zájmu dítěte (jenž má podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí). Neměl tak ani příležitost s ní hovořit o tom, jak nastavit režim do budoucna, včetně postupného navracení do péče rodičů. Úsilí o postupné navracení dítěte do péče jeho rodičů je přitom pozitivní závazek státu (srov. nález sp. zn. III. ÚS 3146/21, body 24 a 29). Z vyžádaného vyjádření OSPOD z 24. 6. 2026 („*Bobužel nutno konstatovat, že prognóza pobytu dítěte v ústavním zařízení je dlouhodobého rázu, neboť otec svým přístupem neprokazuje opravdový zájem na řešení situace dítěte.*“) se jeví, že státní orgány na tento pozitivní závazek státu v podstatě rezignovaly. Toto faktické přiznání státního orgánu, že pobyt dítěte v ústavní výchově jeho postupnému navracení do péče rodičů nijak nepřispívá, staví napadené rozhodnutí krajského soudu do ještě nepříznivějšího světla, a mělo by být co nejdříve přehodnoceno.

9. Shrnuji tedy, že krajský soud napadeným rozhodnutím porušil základní právo stěžovatele vychovávat své dítě podle čl. 32 odst. 4 Listiny. Krajský soud rozhodl o umístění dcery do ústavní výchovy, aniž by k tomu byly splněny zákonné podmínky a aniž dceru vyslechl.

Jan Wintr